Regionų komiteto nuomonė „Trečiasis elektros ir dujų rinkų teisės aktų paketas“

(2008/C 172/11)

REGIONŲ KOMITETAS

— džiaugiasi, kad teisės aktų pakete siūloma visiškai užbaigti kurti energijos vidaus rinką įgyvendinant papildomas teisines priemones, kuriomis siekiama naujiems rinkos dalyviams užtikrinti nediskriminuojančias sąlygas naudotis perdavimo sistemomis ir taip skatinti konkurenciją, užtikrinti geresnį reguliavimo institucijų ir perdavimo sistemos operatorių tarpusavio koordinavimą, skatinti investicijas į elektros energijos gamybą ir tinklus, didinti rinkos skaidrumą;

— prašo Komisijos vengti rinkų koncentracijos ir atitinkamomis priemonėmis skatinti įvairių operatorių – privačių ir viešųjų – dalyvavimą. Pageidaujančios valstybės narės privalo turėti galimybę nuspręsti reikalavimo teisiškai atskirti paskirstymo sistemos operatorius netaikyti integruotoms elektros energijos įmonėms, kurios tiekia šią energiją mažiau nei 100 000 prisijungusių klientų arba aprūpina mažus, izoliuotus tinklus;

— nori, kad vietos ir regionų lygiu būtų skatinama energijos gamyba naudojant atsinaujinančius energijos šaltinius, atitinkančius konkretaus regiono aplinkos sąlygas, ir visoje ES būtų mažinamos energijos perdavimo išlaidos bei išlakos. Todėl būtina regionų lygiu skatinti konkrečius energetikos planus, kurie turės būti tinkamai derinami ir integruojami į nacionalines ir Bendrijos sistemas;

Pranešėjas: Michel LEBRUN, Valonijos regiono parlamento narys (BE/ELP)

Pamatiniai dokumentai

Pasiūlymas priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą, iš dalies keičiančią Direktyvą 2003/54/EB dėl elektros energijos vidaus rinkos bendrųjų taisyklių

COM(2007) 528 galutinis – 2007/0195 (COD)

Pasiūlymas priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą, iš dalies keičiančią Direktyvą 2003/55/EB dėl gamtinių dujų vidaus rinkos bendrųjų taisyklių

COM(2007) 529 galutinis – 2007/0196 (COD)

Pasiūlymas priimti Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą, įsteigiantį Energetikos reguliavimo institucijų bendradarbiavimo agentūrą

COM(2007) 530 galutinis – 2007/0197 (COD)

Pasiūlymas priimti Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą, iš dalies keičiantį Reglamentą (EB) Nr. 1228/2003 dėl prieigos prie tarpvalstybinių elektros mainų tinklo sąlygų

COM(2007) 531 galutinis – 2007/0198 (COD)

Pasiūlymas priimti Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą, iš dalies keičiantį Reglamentą (EB) Nr. 1775/2005 dėl teisės naudotis gamtinių dujų perdavimo tinklais sąlygų

COM(2007) 532 galutinis – 2007/0199 (COD)

Politinės rekomendacijos

REGIONŲ KOMITETAS

Bendro pobūdžio rekomendacijos

1. primena, kad vietos ir regionų valdžios institucijos turi didelės reikšmės sėkmingam Europos iniciatyvų įgyvendinimui ir atlieka pagrindinį vaidmenį Europos energetikos politikos srityje;

2. pabrėžia, kad energija būtina tiek kiekvienam piliečiui, tiek įmonių konkurencingumui. Būdamos arčiausiai piliečių, vietos ir regionų valdžios institucijos siekia, kad elektros energija ir dujos vartotojams būtų tiekiami nenutrūkstamai, už konkurencinę kainą ir užtikrinant kokybišką paslaugų teikimą;

3. atkreipia dėmesį į tai, kad, svarstant energijos rinkos liberalizavimo klausimą, būtina visų pirma atsižvelgti į vartotojo interesus;

4. teigia, kad šiandien valstybėse narėse vis dar nepasiekta užsibrėžtų energijos rinkos liberalizavimo rezultatų ir nesukurta konkreti ES elektros energijos ir dujų bendra rinka;

5. pritaria Europos Komisijos svarstymams dėl elektros energijos ir dujų rinkų veikimo nesklandumų: didelė rinkos koncentracija, stipri vertikali energijos bendrovių integracija, rinkų susiskaldymas, skaidrumo stoka, pavyzdžiui, kainodaros srityje, nepakankamas perdavimo sistemų operatorių (PSO) tarpusavio koordinavimas;

6. džiaugiasi, kad teisės aktų pakete siūloma visiškai užbaigti kurti energijos vidaus rinką įgyvendinant papildomas teisines priemones, kuriomis siekiama naujiems rinkos dalyviams užtikrinti nediskriminuojančias sąlygas naudotis perdavimo sistemomis ir taip skatinti konkurenciją, užtikrinti geresnį reguliavimo institucijų ir perdavimo sistemos operatorių tarpusavio koordinavimą, skatinti investicijas į elektros energijos gamybą ir tinklus, didinti rinkos skaidrumą;

7. pritaria regioninių rinkų plėtros įtraukimui į teisės aktų paketą vertindama tai kaip svarbų žingsnį kuriant ES elektros energijos ir dujų rinką;

8. džiaugiasi, kad Europos Komisija toliau siekia ne tik tokių Europos energetikos politikos tikslų kaip konkurencingumas, bet ir tiekimo patikimumo bei tvarumo, pabrėždamas, kad šie trys tikslai yra tarpusavyje sunkiai suderinami, todėl būtina rasti tinkamą šių skirtingų tikslų pusiausvyrą;

9. pripažįsta, kad siūlomo trečiojo teisės aktų paketo pagrindinis tikslas – gerinti ES elektros energijos ir dujų rinkos veikimą, tačiau taip pat nori, kad šis paketas padėtų įgyvendinti ir kitus Bendrijos politikos tikslus, pavyzdžiui, energijos efektyvumo didinimo ir klimato kaitos mažinimo. Todėl labiausiai rekomenduotinas pasirinkimas – atsinaujinančius energijos šaltiniai;

10. nori priminti anksčiau pateiktą nuomonę, kurioje RK pasisakė už aplinkosaugos sąnaudų įtraukimą į vartotojo kainą (CdR 216/2005). Norint įgyvendinti tokią iniciatyvą, reikėtų ES lygiu priimti specialius teisės aktus, kadangi teisės aktų pakete tokios priemonės nėra numatytos. RK primygtinai prašo Komisijos siūlyti tokią sistemą; Todėl reikėtų stebėti, kad sukūrus šią sistemą ir vėliau ją įgyvendinant neproporcingai nepakiltų energijos kainos, kadangi tai turėtų įtakos ES konkurencingumui ir Lisabonos strategijos tikslų įgyvendinimui.

11. mano, kad, nors Europos Komisija pateikė iš esmės teigiamą trečiojo energijos teisės aktų paketo poveikio vertinimą, reikia atidžiai stebėti, koks bus šių siūlomų priemonių socialinis, ekonominis poveikis ir poveikis aplinkai, visų pirma vietos ir regionų lygiu.

Elektros ir dujų vidaus rinka

Konkurencija

12. primena, kad elektros energijos ir dujų rinkų liberalizavimas turėtų panaikinti energiją tiekiančių bendrovių monopolį valstybėse narėse ir paskatinti konkurenciją. Konkurencija atsiras tik tada, kai paslaugas tarpusavyje varžydamiesi siūlys keletas gamintojų ir tiekėjų;

13. pastebi, kad šiuo metu elektros energijos gamybos srityje nacionalinėse rinkose iš esmės dominuoja monopoliai arba oligopolijos. Kalbant apie gamtines dujas, reikia pasakyti, kad potencialių gamintojų skaičius ne tik yra ribotas, padėtis dar blogesnė: už ES ribų esantiems gamintojams netaikomos Europos Sąjungos taisyklės, nors jie yra pagrindiniai tiekėjai;

14. prašo Komisijos vengti rinkų koncentracijos ir atitinkamomis priemonėmis skatinti įvairių operatorių – privačių ir viešųjų – dalyvavimą. Šiuo požiūriu pagrindinį vaidmenį turi atlikti energiją tiekiančios vietos ir regionų bendrovės. Dėl šios priežasties pageidaujančios valstybės narės privalo turėti galimybę nuspręsti reikalavimo teisiškai atskirti paskirstymo sistemos operatorius netaikyti integruotoms elektros energijos įmonėms, kurios tiekia šią energiją mažiau nei 100 000 prisijungusių klientų arba aprūpina mažus, izoliuotus tinklus;

15. pabrėžia, kad būtina sudaryti galimybes naujiems rinkos dalyviams investuoti į naujus elektros energijos gamybos ir dujų importo pajėgumus, kad būtų užtikrintos vienodos sąlygos (*level playing field*), skatinančios rinkos konkurencingumą;

16. pastebi faktą, kad konkurencinga rinka taip pat suteikia vienodas galimybes vietos ir regionų elektros energijos gamintojams, gaminantiems energiją iš atsinaujinančių šaltinių, tiekti elektros energiją vartotojams.

Reikalavimai dėl atskyrimo

17. pastebi, kad, siekiant užtikrinti gerą rinkos veikimą, nepakanka laikytis perdavimo sistemų operatorių teisinio ir funkcinio veiklos rūšių atskyrimo (*unbundling*) reikalavimų, privalomų nuo 2004 m. liepos 1 d., kadangi šis atskyrimas nepašalina su vertikalia integracija susijusio interesų konflikto;

18. pritaria nuomonei, kad vertikaliai integruotos bendrovės yra linkusios tinklus laikyti strateginiais aktyvais, naudotinais ne visų tinklo vartotojų interesais, o siekiant integruotosios bendrovės komercinių tikslų ir mažai investuoti į naujus tinklus, kadangi bijo, kad tokios investicijos gali padėti konkurentams klestėti joms priklausančiose rinkose;

19. todėl palankiai vertina papildomas priemones siekiant perdavimo sistemos operatorių veiklos rūšių atskyrimo;

20. pažymi, kad nuosavybės atskyrimas, už kurį pasisako Europos Komisija, nesulaukė vieningo valstybių narių pritarimo, nors jis leistų užtikrinti vienodas visų tiekėjų prieigos prie tinklų sąlygas ir neutralią investavimo į perdavimo tinklus politiką;

21. todėl mano, kad to pageidaujančioms valstybėms narėms turėtų būti leista pasirinkti nepriklausomą sistemos operatorių, atkreipiant dėmesį į tai, kad toks pasirinkimas gali turėti nepageidaujamų pasekmių akcininkams (kontrolės praradimas, privatizacija ir pan.); todėl valstybėms narėms reikia sudaryti papildomą galimybę pasirinkti „efektyvų ir veiksmingą atskyrimą“, kuris būtų paremtas, viena vertus, faktine perdavimo tinklų operatorių nepriklausomybe, kita vertus, aiškiomis taisyklėmis, susijusiomis su investicijomis į tinklus.

22. pageidauja, kad teisinis ir funkcinis atskyrimas (*unbundling*) paskirstymo srityje, kuris yra privalomas tik nuo 2007 m. liepos 1 d., būtų taikomas griežtai laikantis tesisės aktų. Norint kuo veiksmingiau kovoti su rinkos koncentracija, tuo pačiu metu reikia strategijos, kaip remti mažąsias ir vidutines įmones, veikiančias energetikos sektoriuje. Komitetas palankiai vertina tai, kad buvo išsaugota šiuo metu taikoma išimtis smulkiems paskirstymo sistemos operatoriams (turintiems mažiau nei 100 000 klientų);

23. mano, kad reikėtų paskatinti vietos ir regionų valdžios institucijas tapti aktyviais perdavimo ir paskirstymo sistemų operatorių, kurie užima labai svarbią vietą energetikos rinkoje, akcininkais.

Reguliavimo institucijos

24. primygtinai pabrėžia, kad būtina įsteigti ne tik nepriklausomas, bet ir kompetentingas bei veiksmingas reguliavimo institucijas rinkoje, kurioje yra monopolį turinčių ir (arba) dominuojančią padėtį užimančių operatorių;

25. džiaugiasi suderintu ir sustiprintu nacionalinių reguliavimo institucijų vaidmeniu. Svarbu, kad reguliavimo institucijos sutelktų savo dėmesį ne tik į reglamentuotą veiklą, bet ir siektų užtikrinti gerą bendrą rinkos veikimą vykdydamos *ex ante* savaveiksmiškumo įgaliojimus;

26. pabrėžia, kad reguliavimo institucijos dažnai laikosi trumpalaikio požiūrio ir siekia bet kokia kaina sumažinti elektros energijos ir dujų tinklo tarifus pamiršdamos ilgalaikius tikslus – optimaliai plėtoti tinklą ir tobulinti arba bent jau išlaikyti tinklo ir paslaugų kokybę; reguliavimo institucijos turi pakeisti požiūrį į savo užduotį, jis turi būti labiau integruotas ir apimanti daugiau nei vien tik kainų reguliavimą;

27. pabrėžia būtinybę, kad reguliavimo institucijos būtų tinkamai įgaliotos savo veikla siekti sukurti paskatas daryti tinklams būtinas investicijas, įskaitant atsinaujinančiai energijai reikalingas investicijas;

28. ragina, kad į lyginamosios analizės (*benchmarking*) metodologiją, pagal kurią nustatoma tarifų ir prisijungimo prie perdavimo ir paskirstymo tinklų kaina, kurią nustato reguliavimo institucijos, būtų įtraukti ne tik kiekybiniai (kaina), bet ir kokybiniai rodikliai (pavyzdžiui, tinklų kokybės patikimumo kriterijai), kad būtų galima išlaikyti dabartinę tinklų kokybę.

Investicijos siekiant užtikrinti energijos tiekimo patikimumą

29. pastebi, ne tik dėl mažų investicijų į naujas elektrines kylantį pavojų energijos tiekimo patikimumui, bet ir tai, kad šiam patikimumui užtikrinti itin svarbu kurti naujus ir tobulinti esamus perdavimo ir paskirstymo tinklus bei jungiamąsias linijas, o tam prireiks didelių investicijų ir teks įveikti didelius projektavimo bei įgyvendinimo sunkumus;

30. pabrėžia, kad svarbu užtikrinti stabilią ir patrauklią investicijų aplinką;

31. ypač pabrėžia energijos šaltinių įvairinimo siekiant užtikrinti energijos tiekimo patikimumą svarbą;

32. nori, kad vietos ir regionų lygiu būtų skatinama energijos gamyba naudojant atsinaujinančius energijos šaltinius, atitinkančius konkretaus regiono aplinkos sąlygas, ir visoje ES būtų mažinamos energijos perdavimo išlaidos bei išlakos. Todėl būtina regionų lygiu skatinti konkrečius energetikos planus, kurie turėtų būti tinkamai suderinti ir integruoti nacionaliniu ir Bendrijos lygmeniu;

33. ragina Komisiją imtis priemonių, kurios būtinos siekiant ne tik gamintojus, bet ir perdavimo sistemų operatorius paskatinti investuoti į gamybos įrenginių statybą ir atitinkamai į tinklų infrastruktūras, siekiant sąžiningomis sąlygomis suteikti prieigą vietiniams elektros energijos iš atsinaujinančių energijos šaltinių gamintojams;

34. tačiau atkreipia Komisijos dėmesį į tai, kad iš esmės tinklai šiuo metu nėra pajėgūs panaudoti didžiosios dalies atsinaujinančios energijos. Kad tinklai būtų pritaikyti atsinaujinančios energijos plėtrai, reikia investicijų, taigi papildomų finansinių lėšų. Be to, reikės svarstyti energijos kaupimo galimybes, o tai pareikalaus nemažų papildomų investicijų.

35. ypač atkreipia dėmesį į tai, kad taupaus energijos naudojimo ir energijos efektyvumo politika yra geriausia priemonė siekiant sumažinti šiuo metu vyraujančią įtampą tarp energijos pasiūlos ir paklausos.

Vartotojų apsauga

36. primena, kad su viešosiomis paslaugomis susiję įsipareigojimai turi būti neatsiejama konkurencijos dalimi ir likti rinkos atvėrimo proceso dėmesio centre;

37. rekomenduoja, kad suteikiant vartotojams pasirinkimo laisvę kartu būtų suteikiamos ir tvirtos energijos vartotojų teisių apsaugos garantijos. Šiuo požiūriu reikėtų, kad būsima Europos energijos vartotojų teisių chartija būtų teisiškai įpareigojanti;

38. palankiai vertina galutinių vartotojų forumo įsteigimą „Florencijos“ ir „Madrido“ forumų pavyzdžiu;

39. prašo Komisijos ypač atidžiai stebėti mažmenines rinkas siekiant įvertinti liberalizacijos poveikį namų ūkiams, kad būtų galima padidinti vartotojų pasitikėjimą energijos rinka ir sumažinti manipuliavimo rinka pavojų;

40. pabrėžia, kad siekiant paskatinti vartotojus keisti įpročius – taupyti energiją ir didinti energijos vartojimo efektyvumą – svarbu užtikrinti didesnį pateikiamų elektros ir dujų sąskaitų skaidrumą;

41. pabrėžia, kad svarbu sukurti nešališkas ir nepriklausomas tiekėjų kompiuterines sistemas, kurios leistų automatizuotai valdyti jungiklius (*switch*);

42. atkreipia Komisijos dėmesį į tai, kad plačiai diegiamiems „išmaniesiems“ skaitikliams turi būti keliamos dvi išankstinės sąlygos: jų įdiegimas turi būti finansiškai prieinamas ir proporcingas energijai, kurią galėtų sutaupyti įvairių tipų klientai;

43. rekomenduoja ateityje padidinti pažeidžiamų vartotojų apsaugą, kad būtų panaikintas energijos skurdo reiškinys.

Energetikos reguliavimo institucijų bendradarbiavimo agentūra

44. pripažįsta tarpvalstybinių klausimų reguliavimo spragas ir būtinybę gerinti tinklų kūrimą tam tikruose rinkos sektoriuose;

45. laikosi nuomonės, kad reikia stiprinti ERGEG (Europos elektros energijos ir dujų reguliavimo grupė), o ne vietoj jos kurti naują agentūrą. Iš tiesų, užuot steigus naują struktūrą patiriant su kūrimu susijusias išlaidas ir biurokratinę naštą, būtų galima tęsti veiklą remiantis dabartine baze: sustiprinti ERGEG, kuriai būtų pavesta spręsti tarptautines problemas ir patikėtos kitos, siūlomai įkurti agentūrai numatytos, užduotys. Jei konkurencija nepakankamai didės, tokiu atveju atskiros agentūros kūrimas bus pagrįstas.

Tarpvalstybiniai mainai

46. džiaugiasi, kad trečiuoju teisės aktų paketu stiprinamas perdavimo operatorių (PSO) bendradarbiavimas kuriant Europos PSO tinklą. Taip skatinami tarpvalstybiniai elektros energijos ir dujų mainai, o tai yra viena iš išankstinių sąlygų užtikrinti gerą vidaus rinkos veikimą. Dideli perdavimo pajėgumai yra pagrindinė techninė sąlyga tiek tiekimo saugumui, tiek veiksmingai konkurencijai bendroje energijos rinkoje užtikrinti. Pirmiausia, tai ypač aktualu rytinėms ES valstybėms siekiant iš esmės panaikinti energetinį priklausomumą nuo jų rytinių kaimyninių valstybių;

47. mano, kad reikia stengtis laipsniškai pereiti prie regionų perdavimo sistemų operatorių;

48. atkreipia dėmesį į tai, kad Europos Komisija savo pasiūlymuose dėl Europos elektros ir dujų perdavimo sistemos operatorių tinklo perdavimo sistemos operatoriams suteikia beveik teisinį statutą, o agentūra laikoma tik patariamuoju organu. Kai kurios skaidrumo ir keitimosi informacija taisyklės veikiau patenka į reguliavimo institucijų kompetencijos sritį;

49. palankiai vertina Europos elektros PSO tinklui nustatytą reikalavimą kas dvejus metus visoje Bendrijoje skelbti 10 metų investavimo į tinklus planą;

50. nori, kad nauji rinkos dalyviai, visų pirma vietos ir regionų elektros energijos bendrovės, būtų vienodai informuojami apie rinką kaip ir senieji rinkos dalyviai.

Dujų perdavimo sistema

51. mano, kad ribotos galimybės naudotis dujų saugojimo talpyklomis, kurias dažnai valdo įsitvirtinę rinkos dalyviai, turi didelės neigiamos įtakos dujų sektoriaus konkurencijai ir gamybos požiūriu daro netiesioginį poveikį elektros energijos sektoriui. Todėl palankiai vertina pasiūlymus, kuriais siekiama užtikrinti geresnes sąlygas naudotis dujų saugyklomis ir SGD įrenginiais;

52. remia „įtraukimo–pasitraukimo“ iš sistemos įdiegimą, kai pajėgumai paskirstomi sričiai ir (arba) regionui, o ne konkrečiam dujotakiui, kadangi tai skatina konkurenciją.

2008 m. balandžio 10 d., Briuselis

Regionų komiteto
pirmininkas
Luc VAN DEN BRANDE